

Erhvervsuddannelser med internationalt perspektiv

Rådet for Internationalisering af Uddannelsernes forslag
til at øge den internationale dimension i erhvervsuddannelserne

CIRIUS

Maj 2009

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne rådgiver ministeren for videnskab, teknologi og udvikling, undervisningsministeren og kulturministeren samt CIRIUS om fremme af internationalisering af de danske uddannelser. Rådet rådgiver om internationalisering på alle niveauer af uddannelsessystemet.

Rådet skal overordnet bidrage til, at internationale udviklingstendenser bringes ind i udviklingen og formuleringen af uddannelsespolitikken. Samtidig skal Rådet medvirke til, at internationaliseringen af uddannelsespolitikken både bidrager til samfundets konkurrencedygtighed og vækst og til at øge den mellemfolkelige forståelse.

Rådets medlemmer er:

- *Hans Peter Jensen* (formand), forhenværende rektor for Danmarks Tekniske Universitet
- *Conni Simonsen*, direktør for Group Service ved Grundfos Management
- *Dorte Salskov-Iversen*, Institutleder for Institut for Interkulturel Kommunikation og Ledelse samt Vice President på CBS
- *Hans Siggaard Jensen*, Prodekan for uddannelse, Danmarks Pædagogiske Universitetsskole
- *Henrik Sveidahl*, rektor for Rytmask Musikkonservatorium
- *Jens Boe Nielsen*, rektor for Nørre Gymnasium
- *John Edelsgaard Andersen*, kontorchef ved Københavns Universitet
- *Lisa Holden Christensen*, skoleleder på Rugkobbelskolen
- *Per Nyborg*, forhenværende generalsekretær for Universitets- og Høgskolerådet, Oslo
- *Svend Trøst*, prorektor på VIA University College

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne blev nedsat i 2007 og sekretariatsbetjenes af CIRIUS.

Indhold

Indledning 4

Baggrund for initiativet 6

Internationaliseringen – en status 8

Skolerne 13

Lærerne 19

Eleverne 22

Faglige udvalg 25

Virksomhederne 28

Viden og information 31

Indledning

Verden bliver mindre, men samtidig mere kompliceret. Globaliseringen forstærker økonomisk, politisk og kulturel integration på globalt plan. Dette påvirker vilkårene på både det nationale og det lokale plan. Den internationale konkurrence skærpes, og det økonomiske grundlag for et demokratisk velfærdssamfund er ikke en given ting.

Valgmulighederne for den enkelte med hensyn til at arbejde, øve indflydelse og for at leve et rigt og spændende liv har altid været afhængig af, om man kan bringe relevante kompetencer og viden i spil. Dette sker nu på globaliseringens præmisser, og det udfordrer det danske uddannelsessystem på alle niveauer og i hele bredden af dets virkefelt. Uddannelse er nøglen til vækst og velfærd både for den enkelte, for virksomhederne og for samfundet.

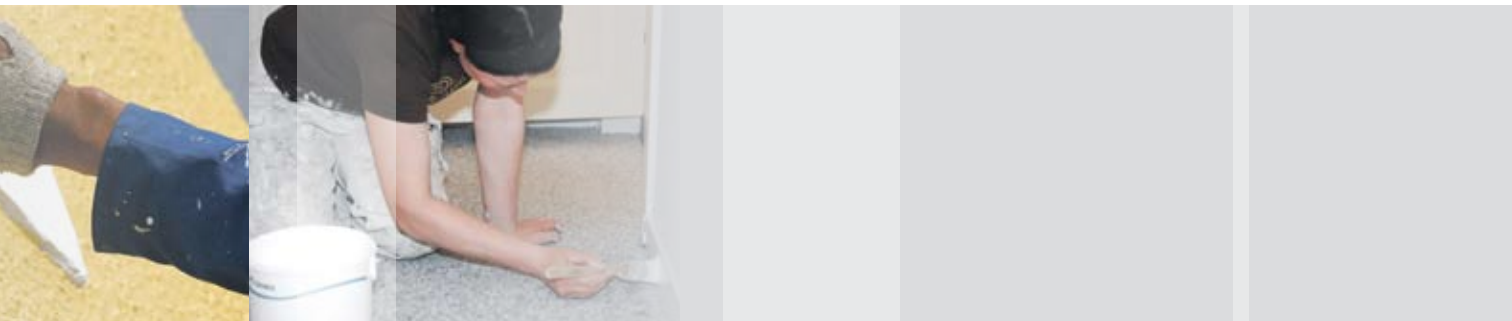
Væksten i Danmark afhænger mere og mere af, om vi kan tiltrække kvalificerede medarbejdere på de områder, hvor der er brug for det. Men også om vi kan give vore egne borgere afsæt til at klare sig i den skærpede globale konkurrence, uanset om de vælger at blive hjemme eller drager udenlands.

Store danske virksomheder organiserer sig i stigende

grad på et transnationalt grundlag. De trækker på uddannelse, forskning samt viden- og kompetenceudvikling på tværs af grænserne. Virksomhedens opgaver løses overalt på kloden, hvor det nu er mest givtigt ud fra en samlet økonomisk og funktionel betragtning. Der rekrutteres medarbejdere med forskellig national baggrund. I mange tilfælde er concernsproget ikke dansk, og der skal kommunikeres og samarbejdes effektivt på dette grundlag.

For at sikre Danmarks velstand og velfærd må potentialer i den internationale arbejdsdeling udnyttes, og vi må være blandt de fremmeste, når det gælder om at indhente ny viden og afprøve nye muligheder. Globaliseringens fremtidsmønster tegner sig måske nok lovende for erhvervsliv, borgere og institutioner, men der er også risiko for, at nogle sejles agterud, og at der opstår nye skel mellem nationer og mellem befolkningsgrupper i de enkelte lande. Navnlig må ungdommen ikke lades i stikken. Derfor skal der gøres en særlig indsats for at sikre de unge et godt udgangspunkt i en globaliseret verden.

I middelalderen var det ikke ualmindeligt, at en nyuddannet håndværkersvend gik på valsen – dvs. at han gik fra by til by og tog arbejde, hvor han kunne få det.

Når disse svende for eksempel rejste til udlandet, hvad de ofte gjorde – havde de skitsebøger med, hvor de tegnede og noterede de ting ned, som var nyt der og kunne bruges, når de kom til andre byer – eller når de kom tilbage til Danmark. Denne skik med udveksling af ideer gjaldt selvfølgelig også for de udenlandske håndværkere, der tog deres specialviden med sig når de rejste rundt i Europa. Det var en naturlig formidling af viden over landegrænserne. Ofte kom mange nye teknikker fra det sydlige Europa, hvorfra de langsomt blev udbredt til Nordeuropa. De danske håndværkere overførte så den nye viden, så den kunne bruges under lokale forhold i Danmark.

Denne internationale tradition – ja nærmest kultur – er siden hen gået helt i stå. Ganske få svende rejser nu om dage ud og får nye kompetencer og henter nye ideer, arbejdsmetoder eller andre måder at organisere arbejdet på hjem til Danmark. Nutidens bevågenhed for internationale kompetencer er flyttet ind i uddannelserne.

Denne rapport sætter fokus på nogle af de udfordringer, erhvervsuddannelsernes internationalisering står over for, og anviser veje til, hvordan disse udfordringer kan imødekommes.

Baggrund for initiativet

Diskussionen om internationalisering af erhvervsuddannelserne er igennem de seneste 10 år blevet intensiveret.

Den nuværende lov om erhvervsuddannelserne blev vedtaget af Folketinget i 2007 med et meget bredt flertal. Loven trådte i kraft i august 2008, og indebar bl.a., at den internationale dimension skal styrkes overalt i erhvervsuddannelserne, idet det i lovens formål nu er fastsat, at eleverne skal opnå kompetencer, så de kan agere i en global verden.

Rådet for Internationalisering af Uddannelserne besluttede den 9. april 2008 at nedsætte en arbejdsgruppe med eksterne repræsentanter, der skal bidrage til at belyse og uddybe nogle af de udfordringer, erhvervsuddannelserne står overfor med henblik på at tilvejebringe et grundlag for, hvordan den internationale dimension i erhvervsuddannelserne kan styrkes.

Arbejdsgruppen, der i alt har afholdt 5 møder, var sammensat af repræsentanter fra arbejdsmarkedets organisationer, skoler, universiteter og virksomheder, og bestod af:

Hans Peter Jensen (formand)
fhv. rektor for Danmarks Tekniske Universitet

Sekretariatschef Per Clausen
Uddannelsesnævnet

Vicedirektør Hanne Muchitsch
Aalborg Handelsskole

Pædagogisk chef Lone Ørsted
VIA University College

Professor Palle Rasmusen
Aalborg Universitet

Direktør Lars Kunov
Danske Erhvervsskoler

Afdelingsleder Finn Brøndum
Grundfos A/S

Sekretariat

Fuldmægtig Berit Krøyer Rasmussen
CIRIUS

Kontorchef Lia Leffland
CIRIUS

Chefkonsulent Svend-Erik Povelsen
CIRIUS

CIRIUS, der varetog sekretariat, har deltaget i arbejdsgruppens møder ad hoc.

Mere konkret har arbejdsgruppen drøftet og uddybet følgende temaer:

- Internationalisering i undervisningen
- Gældende tilskudsmuligheder og programordninger
- Barrierer for mobilitet i erhvervsuddannelserne
- Danske virksomheders udstationering af deres elever
- Internationalisering i skolers værdigrundlag
- Skolernes internationale netværkssamarbejde og partnerskaber
- Undervisernes internationale kompetencer
- Faglige udvalgs aktive medvirken
- Internationalisering på tværs af uddannelser og sektorer
- International dimension i andre landes erhvervsuddannelser
- Dokumentation og formidling

Under arbejdet har arbejdsgruppen besøgt EUC Syd og Tech College Aalborg. På de to besøg fik arbejdsgruppen god inspiration til arbejdet, og vi takker for det store engagement og den venlige modtagelse, vi oplevede på begge erhvervsskoler.

Internationaliseringen – en status

Begreberne globalisering og internationalisering bruges ofte i flæng, men det kan være nyttigt at adskille dem. Globalisering er den verdensomspændende, generelle samfundsudvikling, som især er drevet frem af markedsøkonomien, og som opbygger nogle mekanismer, som alle verdens lande i stigende grad bliver nødt til at tilpasse sig eller påvirke. *Internationalisering* er derimod den måde politiske beslutningstagere forholder sig til globaliseringen på – proaktivt eller reaktivt.

I en uddannelsesmæssig sammenhæng er internationalisering af særlig betydning, da globaliseringen i høj grad har indflydelse på de kvalifikationer og kompetencer, som uddannelsessystemet skal levere.

På det individuelle niveau sigter internationaliseringen af erhvervsuddannelserne mod, at eleverne opnår:

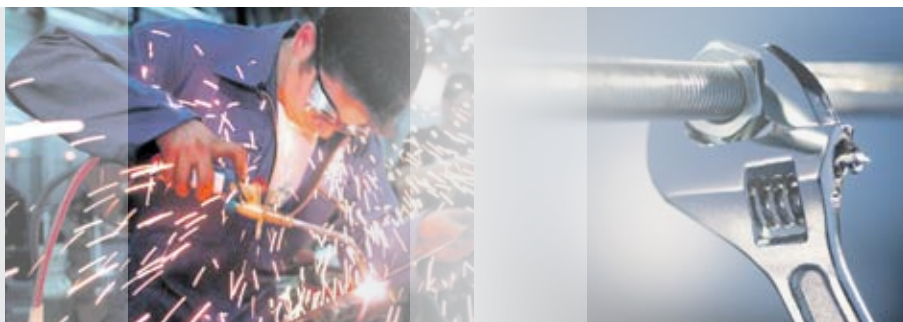
- Interkulturel kompetence, som efterspørgeres af samfundet, og
- Internationale kvalifikationer, som efterspørgeres af erhvervslivet

For det første stilles der krav fra samfundet om, at borgerne skal lære at forstå og kunne agere i den verden, som er omkring os. Det indebærer, at uddannelserne

skal formidle holdninger som for eksempel tolerance og forståelse, at de skal formidle viden som for eksempel konkret kendskab til andre kulturer, og at de skal forsyne eleverne med færdigheder som beherskelse af fremmedsprog. Det kan kort udtrykkes som *interkulturelle kompetencer*.

For det andet er der et krav fra erhvervslivet om, at arbejdskraften skal kunne arbejde på det globale arbejdsmarked. Det indebærer igen holdninger, viden og færdigheder, som kan anvendes i større sammenhæng end den danske, for eksempel faglig indsigt i andre landes produkter, fremmedsprogskundskaber samt kendskab til internationale markeder og standarder. Uddannelserne skal med andre ord sikre, at eleverne får internationale kvalifikationer, uanset om disse erhverves hjemme eller i udlandet.

Der er ingen skarp grænse mellem de to krav. I grænseområdet mellem dem finder man de almene kvalifikationer vedrørende for eksempel sprog, kommunikation, samarbejde og selvstændighed. For at kunne leve op til kravene må alle uddannelser være internationalt orienterede, men vægtningen af de interkulturelle kompetencer og de internationale kvalifikationer er naturligvis

forskellig fra uddannelse til uddannelse, fra branche til branche og fra erhverv til erhverv.

Internationalisering af uddannelserne er ikke noget nyt. Den nuværende globaliseringsbølge blev tydelig allerede i 1970'erne, og den internationale konkurrence har længe været voksende. De danske uddannelser har generelt derfor gennem de sidste årtier gennemgået omlægninger i retning af mere internationalt samarbejde i form af mobilitet, projektarbejde og fælles meritordninger mv.

Der forekommer nogen international aktivitet i erhvervsuddannelsessektoren, men der er store forskelle fra branche til branche, fra skole til skole og fra virksomhed til virksomhed. Fælles for hele sektoren er, at uddannelserne giver en specifik erhvervskompetence. Derfor indgår der ud over den interkulturelle forståelse også i høj grad internationale kvalifikationer og kompetencer i internationaliseringen. Uddannelserne søger her at opfylde erhvervslivets stigende krav om, at medarbejderne skal have internationale kvalifikationer og sproglige kompetencer for at kunne klare jobbene. Internationale aktiviteter medvirker også til at gøre erhvervsuddannelserne attraktive for de unge.

Internationaliseringen omfatter mange forskellige aktiviteter i erhvervsuddannelserne, herunder:

- Elevudvekslinger/udstationeringer
- Lærerudveksling
- Internationale samarbejdsprojekter
- Praktik i udlandet
- Multikulturelle klasser
- Udenlandske gæstelærere
- Særlige kursusforløb
- Sprogundervisning
- Internationale øvelsesfirmaer
- Internationale uddannelser eller forløb
- Systemeksport

Rækkefølgen i listen afspejler den betydning, aktiviteterne tillægges på skolerne og i virksomhederne, og formentlig afspejler den også rækkefølgen i aktivitetsomfanget. Dog findes der heller ikke i denne sektor en samlet statistisk opgørelse over omfanget. Udviklingen på erhvervsskolerne går fortsat i retning af organisationsændringer og sammenlægninger. Omlægningerne er ressourcekrævende og kan betyde en midlertidig stagnation for det internationale arbejde, selvom det nu er lovbestemt.

> Internationaliseringen – en status

I erhvervsuddannelsesloven fra 2008 er det præciseret, at uddannelsen skal "give de uddannelsessøgende viden om internationale forhold og viden som grundlag for arbejde og uddannelse i udlandet". Uddannelserne skal derfor "i almindelighed fremme elevernes internationale kompetencer med henblik på beskæftigelse og videreuddannelse."

De internationale kompetencemål fremgår af bekendtgørelser og uddannelsesordninger for de enkelte erhvervsuddannelser.

Danske elever i erhvervsuddannelserne har i mange år kunne tage praktikdelen i en udenlandsk virksomhed. Mulighederne for, at eleverne også kan gennemføre skoleophold i udlandet, er nu fastlagt i loven. Det betyder, at eleverne kan gennemføre et meritgivende skoleophold eller dele af et skoleophold på en udenlandsk uddannelsesinstitution. Dette kombineret med et praktikophold stiller uddannelserne og skolerne over for helt nye muligheder for at tilføre uddannelserne en international dimension. Indtil videre benytter alt for få elever og danske virksomheder den gunstige ordning om Praktik I Udlandet, som blev indført i 1992. Kun 234 af 70.000 elever med uddannelsesaftale var i 2008 efter

aftale med deres danske arbejdsgiver på praktikophold i en udenlandsk virksomhed.

Selvom vi i Danmark som en af de første – hvis ikke ligefrem det første land – igennem lovgivningen fra 2008 har sat internationale kompetencer på dagsordenen i vores erhvervsuddannelser, er der lang vej endnu, før virkningen har sat sig hos elever, lærere, skoler, arbejdsmarkedets parter og virksomhederne.

Den internationale dimension i læringen står nemlig generelt ikke stærkt i erhvervsuddannelserne. I forhold til de videregående uddannelser ses en forholdsvis lille international aktivitet i erhvervsuddannelserne på såvel elev- som lærerside. Retfærdigvis skal det nævnes, at enkelte skoler og uddannelser dog er kendetegnet ved et højt aktivitetsniveau.

Det er ikke i alle erhvervsuddannelser, at eleverne systematisk tilbydes fremmedsprog som grundfag eller deltager aktivt i en læringsituation, hvori der indgår internationalisering, hvad enten det drejer sig om mobilitetsophold i udlandet eller i den daglige hjemlige undervisning. Der er derfor behov for, at den internationale dimension i erhvervsuddannelserne intensiveres.

Det bør ske ved en betragtelig forøgelse af mobiliteten blandt elever og lærere, en styrkelse af fremmedsprog-undervisningen, en strategisk indsats i skolernes internationale virke ved at styrke skolernes udviklingsarbejde samt internationale partnerskaber og netværk, og via en betydelig og ny indsats i den konkrete undervisning.

På social- og sundhedsuddannelserne er det især praktikophold og kortere udvekslinger, der gennemføres inden for rammerne af disse uddannelsers relative korte varighed. Meget af internationaliseringen sker i regi af kommuner og regioner, hvor skolerne trækker på hinandens erfaringer og udenlandske samarbejdspartnere. Landbrugsuddannelserne har en lang tradition for praktik- og uddannelsesophold i USA, Canada og Australien. De fleste tekniske skoler og handelsskoler gennemfører internationale aktiviteter, men i meget forskelligt omfang. Mange af aktiviteterne er knyttet til internationale partnerskaber og netværk, som er etableret i tidligere projekter. I forbindelse med praktikophold er især handels- og kontorområdet samt hotel- og restaurationsbranchen aktiv, mens industriområdet og byggesektoren kun i mindre omfang sender elever i praktik i udlandet. Selvom erhvervsuddannelsessektoren som helhed er internationalt orienteret, er omfanget af elevmobilitet beskedent.

Kun 2 % af eleverne gennemfører et praktik- eller studieophold i udlandet som led i deres uddannelse, svarende til 2500 elever på årsbasis.

Hovedparten af opholdene foregår som praktikophold i Europa og hovedsageligt via den nationale støtteordning Praktik i Udlandet (PIU), EU-programmet Leonardo da Vinci, Nordplus Junior eller DK-USA programmet. Mere om disse programmer kan læses på CIRIUS' hjemmeside www.ciriusonline.dk.

Antallet af udenlandske elever på uddannelsesophold eller udenlandske gæstelærere på danske skoler kendes ikke. Antallet af elever på danske skoler fra lande uden for Norden vurderes til at være beskedent, bl.a. fordi undervisningen næsten udelukkende foregår på dansk.

Rammebetingelserne for internationaliseringen af de danske uddannelser er fastlagt i uddannelseslovgivningen og af det samarbejde, Danmark er involveret i med udlandet, navnlig EU og Norden.

I de uddannelsespolitiske beslutninger inden for erhvervsuddannelserne er Undervisningsministeriet naturligvis en hovedaktør, men også de mange faglige

> Internationaliseringen – en status

udvalg og virksomhederne er kompetente myndigheder for uddannelserne. Der kræves derfor en indsats på mange niveauer og blandt mange aktører for at styrke grundlaget for internationaliseringen i praksis.

Skolerne

Internationaliseringen stiller store krav til skolerne set i lyset af, at skolerne løbende skal udfylde de rammer, som en konstant ændring af lovgivningen betinger og over for et erhvervsliv, som hele tiden udvikles. Skolerne har en forpligtelse til ikke at komme bagud i forhold til det omgivende erhvervsliv, som skolerne skal servicere.

For at kunne servicere erhvervslivet skal skolerne tiltrække og uddanne en stor gruppe elever/unge. For mange af dagens unge er det internationale en selvfølge og et krav til den uddannelse, som de vælger. Nogle skoler benytter derfor også det internationale som en markedsføringsparameter i konkurrencen om de unge.

I en global verden er det nødvendigt for en nation af Danmarks størrelse at have et internationalt beredskab. Med 125 tekniske skoler, handelsskoler, SoSu-skoler og landbrugsskoler, omkring 10.000 lærere og over 130.000 årselever er skolerne en central aktør både i det danske samfund og i uddannelsessystemet. De internationale aktiviteter på skolerne spiller derfor en betydelig rolle i skabelsen af fremtidens internationale kompetencer.

Internationaliseringen gør sin indvirkning på skolerne på flere måder. Skolerne skal mere og mere agere på

et marked, hvor de skal konkurrere med andre uddannelsessektorer om at tiltrække elever. Samtidig efterspørger mange unge i dag internationale tilbud. Det betyder, at internationalisering skal være en integreret del af hele skolens virke og alle skolens uddannelser og udviklingsaktiviteter, så elever og lærere får mulighed for at inddrage internationale perspektiver i læringen. Både gennem mobilitet og gennem internationale netværks- og udviklingsaktiviteter. En naturlig del af et internationalt udfordrende undervisningsmiljø er internationale samarbejder om fælles udviklings- og undervisningsprojekter. Ikke mindst vil et stærkt internationalt perspektiv betyde, at skolerne på visse områder på sigt engageres i projekter og uddannelsesaktiviteter, der er placeret i udlandet.

For mange skoler er internationaliseringsopgaven af relativ ny karakter, og da der i uddannelsesplanerne for de enkelte erhvervsuddannelser ofte er en ret vag definition af internationale kompetencer, kan internationalisering af uddannelserne være en vanskelig opgave at få succes med. Desuden stiller meget samarbejde med udenlandske skoler krav til strategi, ressourcer og organisation, hvilket betyder, at succes kun kan opnås ved at tilvejebringe tilstrækkelige ressourcer.

> Skolerne

En af de helt store udfordringer for skolerne er at få formuleret strategier og handlingsplaner for skolens internationale virke og ikke mindst at få disse omsat i en praktisk hverdag.

Internationalisering på skolerne kan ikke ske uden opbakning fra bestyrelsen og fra skoleledelsen. Hvis lærere, elever og personale skal engageres skal der også ske en effektiv organisering af internationaliseringsopgaven. En måde at få skolen til at fastlægge mål og prioriteter for det internationale arbejde kan ligeledes være, at ledelsen går forrest og aktivt engagerer sig i internationale fora, for eksempel i den europæiske lærerorganisation EFVET eller ved konferencer/temadage/faglige konkurrencer. Ved sådanne arrangementer er der gode muligheder for at indgå internationale partnerskaber og samarbejder.

Internationale netværk og partnerskaber er af afgørende betydning for internationalt samarbejde. Partnerskaber mellem danske og udenlandske skoler kan danne grundlag for udveksling af elever, lærere og personale og samtidig være indgang til praktikophold i virksomheder i skolernes lokalområde. Flere skoler indgår i stabile og varige netværk. Men en stadig ud-

bygning er nødvendigt. I erhvervsskolesektoren er der et stort behov for at indgå flere varige partnerskaber mellem skoler i Danmark og udlandet.

Internationale aktiviteter skal synliggøres på uddannelsesinstitutionen, så opmærksomheden rettes mod værdien af at åbne vores uddannelser for inspiration og viden udefra. Større fokus på fremmedsprog og udvikling af fælles undervisning med udenlandske skoler ved hjælp af informationsteknologi er en vigtig del heraf.

Det skal være naturligt at inddrage internationale eksempler og temaer i undervisningen allerede i grundforløbet, og enhver uddannelse bør omfatte projekter med en international dimension.

Alle skoler skal have et målrettet undervisningssamarbejde med udenlandske skoler, så gæstelærere og elever fra andre lande bliver en naturlig del af undervisningsmiljøet.

Organiseringen af internationaliseringsarbejdet på den enkelte skole er af afgørende betydning for udførelsen af skolens internationale aktiviteter.

For hovedparten af de tekniske skoler, handelsskoler, SoSu-skoler og landbrugsskoler skal organiseringen af det internationale arbejde styrkes og synliggøres i skolens hverdag. Det internationale arbejde er stadig i for høj grad båret af ildsjæle alene og ikke forankret i skolernes daglige praksis.

Skolerne skal udvikle både overordnede og mere konkrete strategier for deres internationale engagement, og disse skal offentliggøres som en del af skolens værdigrundlag.

Mange elever og lærere ønsker ikke – eller kan ikke – tage på ophold i udlandet. Det er derfor vigtigt, at der tilvejebringes muligheder for at forankre eller supplere den hjemlige undervisning med en international dimension for de mange elever, som ikke opnår et udlandsophold under uddannelsen. At indlægge internationale elementer i den hjemlige læring kan på fortrinlig vis give eleverne internationale faglige og interkulturelle kompetencer.

Dette kan ske gennem påvirkning af tre parametre:

- den lokale undervisningsplan
- undervisningen
- skolen og skolemiljøet

Den lokale undervisningsplan

Den internationale dimension kan indlægges i undervisningen, således at internationale elementer bygges ind i de enkelte fag eller i værkstedsundervisningen. Alle fag kan naturligvis ikke have lige stor international dimension. Nogle fag er født internationale, som for eksempel sprogfagene. Der behøver ikke at være en international dimension i alle fag, men i alle uddannelser. Det bør derfor mere præcist afdækkes hvilke fag, der med fordel kan indeholde en international dimension. Den lokale undervisningsplan bør praktisk anvendes til at udmønte de internationale kompetencemål, som på forhånd skal være tydeligt beskrevet af det faglige udvalg.

Undervisningen

Læreren kan sammen med eleverne tilføje internationale elementer i selve undervisningen – bogstaveligt talt i selve klasseværelset eller i værkstedet.

De internationale elementer vil være stærkest forankret, hvis det foregår gennem samarbejde med skoler eller uddannelsesinstitutioner i udlandet, for eksempel gennem partnerskaber eller ved hjælp af informationsteknologi.

> Skolerne

I alle erhvervsuddannelserne kan det foregå ved, at hold eller klasser fra forskellige lande beslutter at arbejde med det samme emne og udveksle resultater. Et tværnationalt samarbejdsprojekt kan typisk vare flere uger eller ligefrem måneder og kan praktisk udføres i både grundforløbet og i hovedforløbet.

Sådanne samarbejdsprojekter kan gennemføres inden for rammerne af EU's og Nordisk Ministerråds programmer, for eksempel Comenius' skolepartnerskaber, Leonardos mobilitetsprojekter og Nordplus' juniorprogram. Gennem programmerne ydes et tilskud, der typisk dækker materialeudgifter og rejse og ophold i forbindelse med møder, men sjældent arbejdstid.

Men de internationale programmer og fonde rækker ikke alene. Der er behov for at tilvejebringe yderligere incitamenter, hvis der skal ske et mærkbart internationalt løft overalt i læringen.

For samarbejdet over grænserne er udbredelsen af IKT i alle uddannelsesinstitutioner af kolossal betydning og er befordrende for muligheden for fælles læringsprojekter med udenlandske skoler. Korrespondance via e-mail, udvikling og brug af web-sider, fælles tværnationale

øvelser og opgaver og udveksling af dokumenter og links – som til tider betegnes 'virtuel mobilitet' – betyder, at den geografiske afstand ikke udgør en tidsmæssig forsinkelse, som ellers kan nedsætte intensiteten og entusiasmen i det internationale samarbejde.

Anvendelse af fremmedsproget materiale i undervisningen er ligeledes et vigtigt led i internationaliseringen. For erhvervsuddannelser er det eksempelvis af betydning at styrke fremmedsprog som grundfag, og at fagtermer også indlæres på engelsk eller på andre hovedsprog.

Skolerne kan invitere gæstelærere, som bringer en anden kultur, undervisningsmetode og synsvinkel ind i undervisningen. Rollen som vært for udenlandske eksperter kan i sig selv betyde, at man bliver mere bevidst om egen praksis og eget system – og det kan i sig selv være med til at skærpe den internationale bevidsthed.

Ligeledes kan ansættelse af udenlandske lærere på erhvervsskolerne være berigende – ikke fordi de skal gøre det samme som deres danske kolleger – men fordi udenlandske lærere kan inspirere med ny viden og erfaringer fra andre lande.

Ansættelse af tosprogede lærere eller lærere med en anden etnisk baggrund vil ligeledes kunne fremme såvel integrationen som internationaliseringen.

Flere programmer giver mulighed for at invitere gæstelærere til de danske erhvervsskoler. De samlede ressourcer er dog alt for beskedne til at skabe et fundament for gæstelærere på alle skoler.

Skolen og skolemiljøet

Hvis skolerne kan byde på et internationalt skolemiljø, vil det på sigt også være muligt at tiltrække udenlandske elever. Herigennem skabes en international atmosfære, som både de danske elever, lærere og øvrige personale nyder godt af.

Et internationalt skolemiljø opnås for eksempel ved at oprette internationale klasser eller hold, hvor undervisningen foregår på engelsk, og hvor flere af eleverne er fra udlandet.

Det sociale miljø på skolen er også af stor betydning for den internationale atmosfære. Nogle videregående uddannelsesinstitutioner har sat modtagelsen af gæsterne

i system, således at enhver udenlandsk studerende ved ankomsten til Danmark får en dansk *buddy*, som påtager sig at hente i lufthavnen, hjælpe med etablering i bolig, oplyse om studieforholdene og sørge for at han/hun bliver introduceret til det sociale miljø. Systemet er godt, især fordi det virker begge veje – udlændingen får en positiv modtagelse, og den danske *buddy* får en mulighed for at praktisere sin interkulturelle kompetence. På erhvervsskoleområdet har EUD Syd indført en sådan praksis, og den vil med fordel også kunne bruges på andre skoler.

Rådets forslag til en styrkelse af arbejdet med internationalisering af erhvervsuddannelser på skolerne:

1. Øget internationalisering i skolernes værdigrundlag, strategi og organisation

Der tages initiativ til:

- At alle skolers bestyrelser udformer en international strategi
- At strategien skal være offentlig tilgængelig og forankres i skolens virke

> Skolerne

- At hver skole udarbejder en konkret handlingsplan for internationalisering
- At skoleledelsen sætter sig i spidsen for internationaliseringsprocessen i den enhed, som de har ansvar for, og at der etableres et sekretariat for internationalisering

2. *Øget internationalisering i den daglige undervisning*

Der tages initiativ til:

- Intensiveret brug af informationsteknologiske hjælpemidler i undervisningen
- Iværksættelse af pædagogiske forsøg der inddrager den internationale dimension i undervisningen
- At der gennemføres sommerskoler fælles for udenlandske og danske elever
- At alle elever i grundforløbet skal gennemføre mindst et fremmedsprog som grundfag
- At alle elever i grundforløbet skal have reel mulighed for at vælge sprog på højere niveau samt et ekstrasprog ud over det obligatoriske grundfag
- At udlandsophold i forbindelse med valgfri specialefag fremmes som et frivilligt tilbud i et samarbejde mellem virksomhed, elev og skole

- At obligatorisk specialefagsundervisning kan foregå i udlandet under forudsætning af, at kompetencemålene nås

3. *Etablering og udbygning af netværk med udenlandske uddannelsesinstitutioner*

Der tages initiativ til:

- At hver skole i 2012 skal have indgået mindst 10 aftaler med udenlandske skoler om udveksling af elever og lærere og om samarbejde om undervisning

4. *Internationalt orienterede medarbejdere og elever*

Der tages initiativ til:

- At praktikophold og studieture for grundforløbs- og hovedforløbselever samt medarbejdere fastsættes i forskellige regler på skolen
 - At udvalgt undervisning forlægges i udlandet
 - At 20 % af de ansatte i 2012 skal deltage i internationale aktiviteter/projekter
 - At skolen skal være vært for mindst 2 internationale kurser om året med udenlandske deltagere
 - At skolen skal udbyde moduler på engelsk som efteruddannelse (evt. i samarbejde med de videregående uddannelser)
-

Lærerne

Danmark har en lang tradition for pædagogisk frihed på alle uddannelsesniveauer. Da det samtidig er lærerne, der har den direkte daglige kontakt med eleverne, spiller lærerne en nøglerolle i at fremme den internationale dimension i uddannelserne. Hvis den internationale dimension er højt placeret i lærernes bevidsthed, fordi de selv har viden og erfaringer fra internationalt samarbejde eller uddannelse, vil det uvægerligt smitte af på både valg af emner og eksempler i undervisningen.

Internationaliseringen har på skolerne fra begyndelsen været varetaget af et fåtal af lærere, som ofte har fungeret som ildsjæle på området – i visse tilfælde endda uden stor opbakning fra ledelsen. Efter denne opstart af internationaliseringen er der nu behov for at skabe et bredere engagement på skolerne, således at langt flere lærere bliver involveret i internationale aktiviteter, som fordrer en fastlagt strategi.

Internationale kompetencer opnår man blandt andet ved at deltage i udvekslinger og internationalt samarbejde. Der er en række muligheder for danske lærere ved skolerne, men der er også barrierer, som hæmmer engagementet i det internationale arbejde.

Tjenestetids- og andre regler kan være en barriere. På skolerne er barrierer desuden manglende tradition og kultur. Endelig kan manglende kendskab til de forskellige muligheder, der eksisterer, være en forklaring på, at det ofte er "Tordenskjolds soldater", der involverer sig i internationale aktiviteter.

Utilstrækkelige kundskaber inden for sprog og IT kan også være barrierer. Med den seneste revision af erhvervsuddannelserne i 2008 er der nok sket en udbygning af sprogundervisningen, men spørgsmålet er, om det er sket i tilstrækkeligt omfang, og hvorvidt lærerne har de fornødne sprogkundskaber til at formidle fagstof på fremmedsprog.

Der er flere mobilitetsprogrammer, der giver tilskud til lærere, både til efteruddannelse, praktik og job-swap, og der er også mulighed for studiebesøg for lærere, ledere og uddannelsesansvarlige.

Men for at flere lærere skal opnå internationale kompetencer, skal de have bedre mulighed for at flytte sig. Selv om der er tilskud til rejse, ophold og evt. også kursusafgifter, kan vikardækning være et problem. Ofte regnes et internationalt engagement – og muligvis

> Lærerne

en stor frivillig indsats – hos en lærer ikke for særligt prestigefyldt.

Der skal gøres en systematisk indsats for, at lærere vil være i stand til at arbejde med internationale emner om erhvervsuddannelse. Det er vigtigt, at lærere sikres kompetence og anerkendelse for arbejdet med internationalisering.

Viden om og forståelse for det internationale arbejde, de kulturelle dimensioner, faglige forhold for indlæringen, internationale tekniske standarder og traktater samt beslutningsmekanismer skal opfattes og bruges som en naturlig ingrediens i undervisningen.

Alle skoler bør sikre, at lærerne deltager i internationale samarbejder og netværk samt fremme erfaringsudveksling og videndeling mellem lærerne – også på tværs af skoler og uddannelsesretninger.

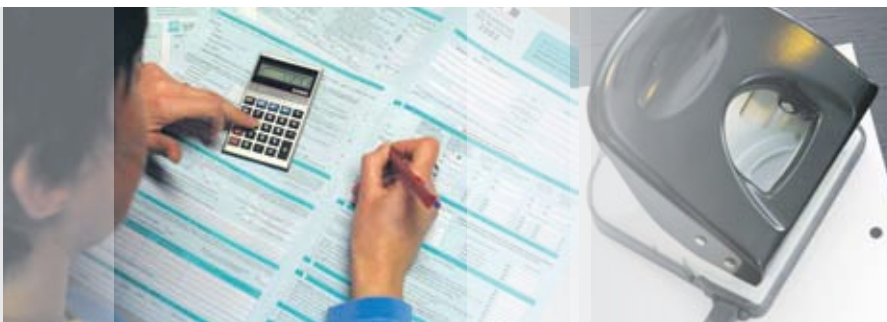
Skolerne må udvikle klare og handlingsorienterede prioriteter for lærerne relateret til internationalisering. Dette for at sikre at lærerne i udstrakt grad deltager i international mobilitet, såvel som at fremmedsprogsundervisning styrkes på alle niveauer.

Alle lærere og vejledere skal have mulighed for at orientere sig internationalt. De vigtigste kompetencer for lærerne er de grundlæggende "redskaber", nemlig at beherske mindst et fremmedsprog, at kunne bruge IT-redskaber aktivt i både forberedelse og undervisning og at have personlige interkulturelle kompetencer.

Fra august 2009 forventes en ny diplomuddannelse som erhvervsskolelærer at blive iværksat. Det er en kærkommen lejlighed til at lægge internationale kompetencemål ind i læreplanen for uddannelsen, såvel som mulighederne for studie- og praktikophold i udlandet bør være til stede i uddannelsen.

Samtidig må alle lærere have mulighed for faglig efteruddannelse i udlandet. Lærerudvekslinger må styrkes, herunder gæstelærerophold eller job-swop. Det er nødvendigt, at der gøres en samlet indsats for erfaringsopsamling og videndeling, og at der skabes en reel mulighed for efteruddannelse for lærerne.

Hovedparten af lærere, der kommer hjem fra et udlandsophold, har i mange tilfælde hentet ny viden og inspiration til gavn for undervisningen hjemme. Lærere, der sendes på udlandsophold af kortere eller længere

varighed, må derfor forpligtes til at videreformidle deres erfaringer til deres kolleger, således at der gennem spredning af viden og positive oplevelser opnås en positiv afsmittende virkning på den øvrige lærergruppe. Den gode fortælling skal derved være til inspiration for andre.

Rådets forslag til det videre arbejde med at øge lærernes internationale kompetencer i erhvervsuddannelserne:

1. *Alle lærere i erhvervsuddannelserne skal være orienteret mod og kvalificeret til at arbejde med den internationale dimension*

Der tages initiativ til:

- Praktik/efteruddannelsesophold i udlandet
- Medfølgende lærere i forbindelse med elevernes praktikophold
- Kursusforløb
- Lærerudveksling
- Gæstelærerforløb
- Opbygning af nye internationale kontakter, gennem flere videnuviklingsprojekter eller partnerskaber

- At 20 % af lærerne i 2012 deltager i internationale aktiviteter/projekter
- Studiebesøg

2. *Internationale kompetencer indgår i lærernes nye pædagogikum*

Der tages initiativ til:

- At den internationale dimension forankres i den nye diplomuddannelse for erhvervsskolelærere, som forventes iværksat i 2009

Eleverne

Et uddannelsesophold i en virksomhed eller på en skole i udlandet er en praktisk og vigtig måde at tilegne sig internationale kompetencer på.

Udlandsopholdene kan strække sig fra kortvarige besøg og studierejser til længerevarende praktikophold, eller ved at hele praktikforløbet tages i udlandet.

Udlandsopholdene kan gennemføres med udgangspunkt i et internationalt program, en tilskudsordning eller en samarbejdsaftale.

EU's uddannelsesprogrammer – ikke mindst programmerne Leonardo da Vinci og Comenius under Livslang Læring Programmet eller det nordiske Nordplus junior – giver mulighed for både skoleophold og praktikophold og benyttes i stor udstrækning af de danske skoler.

Den danske PIU-ordning (Praktik I Udlandet) giver tilskud til EUD-elevs praktik i en udenlandsk virksomhed. PIU-ordningen betales af Arbejdsgivernes Elevrefusion (AER) og har med den nye lov om erhvervsuddannelserne fra august 2008 hele verden som mulig praktikområde. Desuden har Danmark siden 2001 haft en bilateral aftale med USA, hvori der indgår udveks-

linger og praktikophold for lærere og elever i erhvervsuddannelserne.

Disse programmer og ordninger er et godt fundament for at fremme den internationale dimension i erhvervsuddannelserne og udgør derfor en solid platform til at udvikle en organisatorisk ramme for skolernes internationale arbejde.

Manglende sprogkunderskaber og kulturforståelse er måske den største hindring for mobilitet, og mobilitetsprogrammerne er vigtige virkemidler til at nedbryde disse barrierer. Hertil kommer, at eleverne i erhvervsuddannelserne kommer med meget forskellige læringsparathed og behov.

Mange elever oplever det som en uoverskuelig proces at forberede sig til et udlandsophold med mange usikkerhedsfaktorer. Oftest skal eleverne inden for PIU selv skaffe oplysninger om tilskudsmuligheder og selv finde en udenlandsk praktikvært. Der er derfor et stort behov for at etablere enkle og overskuelige strukturer, hvor eleven kan få relevant vejledning og hjælp til at planlægge og gennemføre praktikophold i udlandet. Eleverne skal herved opleve en sikkerhed og en tryghed i forbindelse med deres udsendelse.

Ikke alle elever har mod på at gennemføre et ophold i udlandet af længere varighed. For denne gruppe må der tilvejebringes mulighed for udlandsforløb af kortere varighed.

Tilsvarende er der behov for at lette mulighederne for at give elever i skolepraktik adgang til at gennemføre praktikophold i udlandet og dermed skabe større ligestilling mellem elever i skolepraktik og elever med uddannelsesaftale. Som reglerne er i dag, er elever i skolepraktik ringere stillet med hensyn til udlandspraktik end elever med uddannelsesaftale. Elever i skolepraktik, der gennemfører et praktikophold i udlandet, afbryder deres skolepraktik og mister derved muligheden for at komme tilbage i skolepraktik.

Rådets forslag til det videre arbejde med at øge elevernes internationale kompetencer i erhvervsuddannelserne:

1. Øge fremmedsproglige kompetencer samt interkulturel forståelse

Der tages initiativ til:

At eleverne på skolerne sikres oplysning om og mulighed for:

- Erhvervspraktik i udlandet
- Studieture tilrettelagt af skolen
- Uddannelsesprogrammer hos udenlandske institutioner og virksomheder
- Kendskab til PIU og orientering om mulighederne for mobilitet i de nordiske og europæiske mobilitetsprogrammer
- Deltagelse i undervisningsformer med fokus på det kommunikative og deltagelse i fremmedsprogsundervisningen
- Mulighed for at tage til udlandet også i kortere perioder
- Mulighed for som skolepraktikelev at gennemføre udlandspraktik

2. Elevmobilitet skal øges, både hvad angår skoleophold og praktikophold

Der tages initiativ til:

- At gennemføre en udredning om årsagerne til de seneste års fald i antallet af elever i udlandspraktik i erhvervsuddannelserne
- At der på grundlag af undersøgelsen udarbejdes en strategi og handlingsplan for, hvordan antallet kan

> Eleverne

øges, og hvordan eventuelle eksisterende hindringer fjernes

3. *Organiseringen af udlandsophold gennem PIU effektiviseres*

Der tages initiativ til:

- At styrke organiseringen af PIU på handelsskoler, tekniske skoler, landbrugsskoler og SoSu-skoler, herunder at afsøge muligheden for at effektivisere brugen af og information om PIU på tværs af skoler, brancher eller fag

Faglige udvalg

De faglige udvalg fastlægger målene for erhvervsuddannelserne og rammerne for undervisningens indhold. Desuden træffer de beslutning om uddannelsens varighed og struktur. De har som kompetent myndighed derfor en betydelig indflydelse på de kompetencer, som eleverne skal opnå i uddannelsen. Der findes i alt 48 faglige udvalg.

De faglige udvalg dækker hver især én eller flere uddannelser, således at de 48 udvalg tilsammen dækker alle de godt 200 erhvervsuddannelser.

Da de enkelte erhvervsuddannelser er meget styret af de faglige udvalg, er det afgørende, om det faglige udvalg presser på for internationalisering og aktivt støtter initiativer.

Det er også vigtigt, at de faglige udvalg går foran i processen og kommer med forslag til konkrete initiativer, der gør det muligt for de lokale uddannelsesudvalg i praksis at arbejde med internationalisering på skolerne.

De faglige udvalg skal foretage løbende kvalitetsudvikling og kvalitetssikring af uddannelsernes praktikdel, som typisk udgør to tredjedele af en erhvervsuddan-

nelse. Tilsvarende fastlægges undervisningens nærmere indhold af skolerne i samarbejde med arbejdsmarkedets parter i de lokale uddannelsesudvalg, ligesom skolerne skal have et system til løbende sikring og udvikling af kvaliteten i deres del af uddannelserne.

De faglige udvalg bestemmer, om en uddannelse skal tilknyttes én eller flere indgange. Hvis en uddannelse afsluttes med en svendep prøve, fastlægger udvalgene retningslinjer for denne. Det er også de faglige udvalg, som bestemmer indholdet i regler for praktikdelen i de enkelte uddannelser. Desuden meddeler udvalgene dispensationer, og de godkender praktikvirksomheder og afkortning af uddannelsen på grund af arbejde eller praktik i udlandet. Udvalgene indgår endelig i behandlingen af tvistigheder mellem elever og praktikvirksomheder. De enkelte faglige udvalg kan overdrage opgaver til de lokale uddannelsesudvalg, der er knyttet til skolerne.

De faglige udvalg skal virke for de bedst mulige uddannelsesmæssige forhold i praktikvirksomhederne og for tilvejebringelse af praktikpladser. De skal desuden følge den erhvervsmæssige udvikling og tage initiativ til at nyetablere, omlægge eller nedlægge uddannelser.

> Faglige udvalg

Udvalgene skal følge op på, om en uddannelse opfylder de betingelser, som den er godkendt under, heriblandt krav om uddannelsens formål og bredde. I samarbejde med praktikvirksomhederne skal udvalgene også foretage løbende kvalitetsudvikling og kvalitetssikring af uddannelsernes praktikdel.

Da faglige udvalg fastlægger uddannelsesmålene i uddannelserne, har udvalgene et udstrakt ansvar, både for at uddannelsernes indhold afspejler lovens overordnede mål, og at de af udvalgene fastlagte kompetencer for uddannelsen opnås.

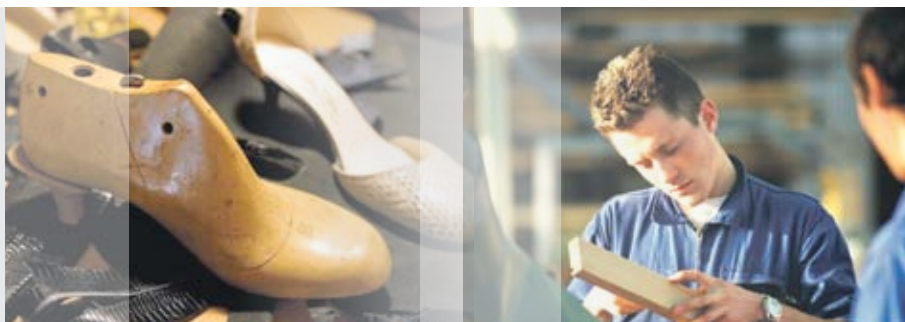
Kompetencerne for trinene i de enkelte erhvervsuddannelser er fastlagt af de faglige udvalg i 2008 gennem uddannelsesbekendtgørelser.

Alligevel kan der være anledning til at vurdere om undervisningsplaner og curricula er tilstrækkelig tidssvarende, og om de sikrer, at der indlæres internationale kompetencer.

Af de godt 200 afsluttende trin i erhvervsuddannelserne, er der kun i 70 beskrevet internationale kompetencemål i uddannelsen. Mange af beskrivelserne

er imidlertid for uklart beskrevet til at kunne realiseres af lærere eller af virksomheder. Der er derfor et stort behov for at få beskrevet klare og handlingsrettede internationale kompetencemål i alle specialer i erhvervsuddannelserne. Skoler og virksomheder har brug for konkrete mål for at kunne gennemføre en relevant læringsproces.

Som medlem af organisationen bag World Skills Competition og Euro Skills – henholdsvis et verdensmesterskab og europamesterskab for unge håndværkere – har Danmark adgang til de prøver, der bliver stillet til internationale mesterskaber inden for de faglige discipliner der dystes i. Prøverne er gjort tilgængelige for de faglige udvalg og skolerne, og flere lærere har vist stor interesse for denne mulighed for at finde ud af, hvor svære opgaver der stilles på internationalt plan. Imidlertid er der stadig mange fag, der ikke har dansk deltagelse i disse internationale konkurrencer. Deltagelse i internationale konkurrencer er en enestående mulighed for en faglig benchmarking på konkurrenceniveau, og det bidrager samtidig til at gøre erhvervsuddannelserne attraktive for de unge.

Rådets forslag til det videre arbejde med gennem de faglige udvalg at styrke de internationale kompetencer i erhvervsuddannelserne:

1. Beskrive internationale kompetencer i overensstemmelse med formål og målene i lovgivningen

Der tages initiativ til:

- At faglige udvalg gør formuleringerne om internationale kompetencemål i uddannelsesbekendtgørelser konkrete og handlingsorienterede i alle specialer
- At faglige udvalg opfordres til at sætte initiativer i gang, som understøtter lovgivningens intentioner om det internationale perspektiv
- At faglige udvalg orienterer virksomheder og elever om muligheden for, at dele af uddannelsen kan foregå i udlandet gennem synliggørelse på uddannelsesaftaleblanketter og godkendelseskemaer
- At faglige udvalg opfordres til at udvikle særlige specialefag, der som valgfrie specialefag/erhvervsrettet påbygning kan anvendes til udlandsophold
- At de faglige udvalg beskriver konkrete kompetencemål for uddannelsen, der er velegnede til udlandsop-

hold. Disse mål kan vælges af en elev og virksomhed i fællesskab enten som afløsning af andre kompetencer eller som en ekstra kompetence

- At flere faglige udvalg opfordres til, at fagets elever/ungsvende deltager i Euroskills og Worldskills

Virksomhederne

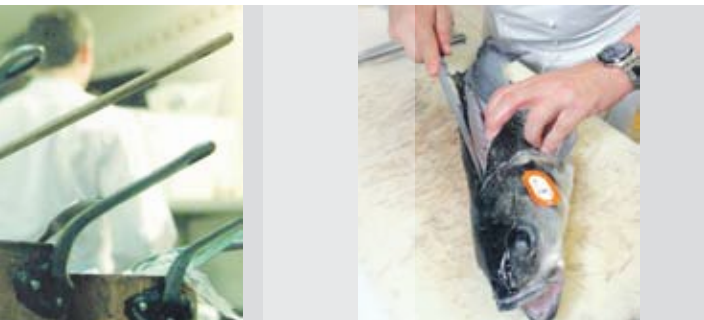
Moderne virksomhedskoncepter hænger oftest sammen på tværs af landegrænser i klynger eller værdikæder. Virksomhedernes lønsomhed beror på, at enhver delopgave løses der, hvor det er billigst. Vilklårene ændrer sig hele tiden. Medarbejderne i sådanne virksomheder skal have en helhedsforståelse langt ud over deres egen arbejdsfunktion. Det skyldes, at optimale flows af varer og informationer er afgørende. Styring foregår nu om dage med avanceret brug af IT, og flere faglærte skal have en international orientering, fordi deres "kolleger" befinder sig i andre verdensdele. De faglærte skal så at sige mere og mere kunne løse problemer på afstand.

Håndværksrådet pegede i 2007 på, at udviklingen på arbejdsmarkedet for de faglærte ikke går hurtigere end, at erhvervsuddannelsessystemet med justeringer vil kunne tilfredsstille store dele af arbejdsmarkedets behov i et stykke tid endnu. Men der er også tendenser, som peger på et behov for fornyelser hen imod en markant større international orientering. Især på faglige områder hvor arbejdsgiverne i stigende grad opererer internationalt. Også i erhverv, som ikke direkte berøres af globaliseringen, er der afledte virkninger, der vil komme til at kræve ændringer i faglige kompetencer og holdninger.

Rådet tilslutter sig Håndværksrådets betragtninger om, at erhvervsuddannelserne fremover vil omfatte følgende kompetencer og kvalifikationer:

Internationale/globale kompetencer:

- Evne til at hente inspiration og viden fra udlandet: For eksempel inspiration til at udvikle fornyelser af produkter og serviceydelser. Åbenhed over for, hvordan man gør ting andre steder
- Manualengelsk: Fremmedsprogskompetencer på et niveau, så man kan læse manualer, håndbøger, anvisninger, etikker mv.
- Kulturelle kompetencer og tolerance: Kunne improvisere og overvinde praktiske barrierer i opgaveløsning. Viden og indsigt i virkelighedsopfattelser, holdninger og adfærd i andre kulturer og evne til at kunne tilpasse sig uden at gå på kompromis med opgaveløsningen
- Sproglige kompetencer: Beherske IT-engelsk og evner til at lære sig de begreber, som ligger i IT-systemerne. Kunne kommunikere direkte med kolleger i andre lande på telefon og e-mail
- Internationalt flair: Tilegne sig internationale kompetencer for bedre at kunne forstå og håndtere logistik-

strømme verden over. Have en kulturel åbenhed og nysgerrighed og en evne til at acceptere andre måder at løse arbejdsopgaver på

I Danmark er der 44.000 virksomheder, der er godkendt som praktiksted til at oplære elever. Knap 22.000 af de godkendte praktikvirksomheder har for tiden elever, der er i gang med deres erhvervsfaglige uddannelse.

På trods af det relativt store antal elever i virksomhederne, er det et meget lille antal elever, der kommer på udstationering i en virksomhed i udlandet gennem den danske PIU-ordning. I årene 2007 og 2008 var henholdsvis 246 og 234 elever udstationeret af deres danske arbejdsgiver. Samlet bruges PIU-ordningen hvert år af ca. 900-1000 elever. Hovedparten af de elever, der benytter sig af PIU, er således elever uden uddannelsesaftale med en dansk virksomhed.

Når der sammenlignes med, at godt 70.000 lærlinge og elever i erhvervsuddannelserne har uddannelsesaftale med en dansk virksomhed, er det altså ganske få, der bruger PIU-ordningen. Ordningen om Praktik I Udlandet har eksisteret siden 1992 og er et forbillede for andre lande. For at opnå støtte fra AER (Arbejdsgivernes

Elevrefusion) til praktik i udlandet skal eleverne være udsendt i minimum en måned. Ordningen sikrer, at eleven får den vanlige løn under opholdet i udlandet samt tilskud til rejseudgifter og ophold. Endelig giver ordningen lønrefusion til den danske virksomhed, mens eleven er i den udenlandske virksomhed.

Mange arbejdsgivere holder sig formentlig tilbage med at udstationere eleven, fordi de finder det vanskeligt at få overblik over regler, procedurer, forpligtigelser og de forskellige tilskudsordninger, som kendetegner området. Andre arbejdsgivere har været tilbageholdende på grund af de sidste 10 års konjunkturfremgang, hvor stort set alle brancher har haft fuld beskæftigelse.

Det er Rådets indtryk, at flere arbejdsgivere ville være interesserede i at udstationere elever i udlandet, hvis de havde kendskab til ordningen og de støttemuligheder, der eksisterer. Der er derfor et stort behov for en ekstra indsats for at informere arbejdsgivere om PIU-ordningen. Rådet anbefaler, at CIRIUS søger at skaffe finansiering til at igangsætte en større landsdækkende kampagne over for praktikvirksomhederne, mens skolerne selv bør stå for den direkte kontakt og bistand til arbejdsgiverne i forhold til konkrete udstationeringer.

> Virksomhederne

Rådets forslag til det videre arbejde med at styrke elevernes internationale kompetencer i praktikoplæringen:

1. Fremme erhvervsuddannelsernes attraktivitet

Der tages initiativ til:

- At dele af uddannelsesaftalen omfatter udlandsophold
- At indføre incitamenter, så virksomheder i elevøjemed kan markedsføre sig med international profil og derved tiltrække unge til erhvervsuddannelserne
- At der centralt etableres et elektronisk netværk, hvor virksomheder kan søge en udenlandsk elev i den periode, hvor den danske elev er i udlandet
- At oprette samarbejdsstrukturer mellem skoler og virksomheder i de forskellige brancher om det praktiske og administrative arbejde vedrørende udsendelse af elever i praktikophold
- At tilskuddet til PIU tilpasses til de omkostninger, der er forbundet med at gennemføre praktikophold uden for Europa
- At der indføres økonomiske incitamenter til virksomheder på linje med de tilskud, som skolerne får og som tilskynder til at øge elevers udlandspraktik

2. Udstationering fra en dansk virksomhed skal øges væsentligt

Der tages initiativ til:

- At iværksætte en oplysningskampagne om PIU over for danske virksomheder

3. Styrke formidling af praktikpladser i udlandet

Der tages initiativ til:

- At der etableres en national database om praktikpladser i udlandet
 - At der oprettes et informationssystem om udlandsophold, så virksomheder, der vil udstationere elever, kun skal henvende sig ét sted
-

Viden og information

I loven, hovedbekendtgørelsen og uddannelsesordningerne for de forskellige erhvervsuddannelser fremgår det, at et af hovedformålene med undervisningen er at bibringe eleverne internationale kundskaber. Da formålsformuleringerne er helt nye og sat ind i forbindelse med ændring af lov om erhvervsuddannelserne i 2008, er der endnu ikke nogen erfaringsopsamling om, hvordan internationaliseringen tilrettelægges og udføres i henholdsvis skole- og praktikforløbet.

En central opgave er derfor at udvikle viden, der kan danne grundlag for forbedringer. En særlig udfordring er at skabe gode indikatorer til brug på alle niveauer inden for prioriterede områder.

Kendskabet til internationalisering i erhvervsuddannelserne begrænses af, at der kun er få undersøgelser på området. Viden på området er således påkrævet for at kunne komme med en kvalificeret redegørelse for, hvad der mangler at blive gjort, og hvor der bør sættes ind i forbindelse med internationalisering.

Dette er også helt i overensstemmelse med et af hovedprincipperne i rapporten i 2006 fra Udvalget om fremtidssikring af erhvervsuddannelserne, hvori der

anbefales iværksat en styrket analyse- og prognosevirksomhed, der kan inddrage relevante forskningsresultater. Denne analyse bør sikre en sammenhæng til den tilsvarende arbejdsmarkeds- og erhvervspolitiske indsats regionalt, nationalt og internationalt. Dette skal sikre et bedre grundlag for den fortsatte udvikling af det samlede system af erhvervsuddannelser til gavn for arbejdsmarkedet og de unge.

Rådet anbefaler, at der i nær fremtid indsamles dokumentation, og at der sker en spredning af information, som kan understøtte skolernes, de faglige udvalgs og virksomhedernes arbejde med internationalisering. Indsamling og formidling af data vil gøre det lettere at sætte internationaliseringsinitiativer i gang samt bidrage til at træffe fremadrettede beslutninger på området.

Det er særligt vigtigt, at der på baggrund af indsamling af erfaringer og data løbende udvikles værktøjer, der kan spredes til hele sektoren og bidrage med udvikling af kvaliteten på forskellige måder.

Der skal opbygges viden om, hvad der sker, hvordan man gør, og hvilke muligheder der er, når man vil arbejde med internationalisering, og når resultaterne fra de

> Viden og information

enkelte projekter skal spredes og mainstreames. Dette er en opgave for de "hjælpeorganer", der står til rådighed for uddannelserne – herunder naturligvis CIRIUS, men også andre offentlige og private aktører.

Det er desuden oplagt, at der er behov for at styrke rådgivningen og vejledningen direkte til de unge, hvad angår mulighederne for uddannelse og praktik i udlandet. Ligeledes er der behov for information til lærerne og vejlederne.

Herudover mangler der endnu konkret ajourført viden om omfanget af internationaliseringen sammenholdt med, hvad man gør i andre lande, og som kan bidrage til fortsat at udvikle strategier og organisationsformer, der kan anvendes hos beslutningstagere og skolerne til yderligere at fremme den internationale dimension.

Der er også behov for statistiske oplysninger om mobilitet i de forskellige uddannelses- og skoleformer samt afdækning af læringsudbyttet.

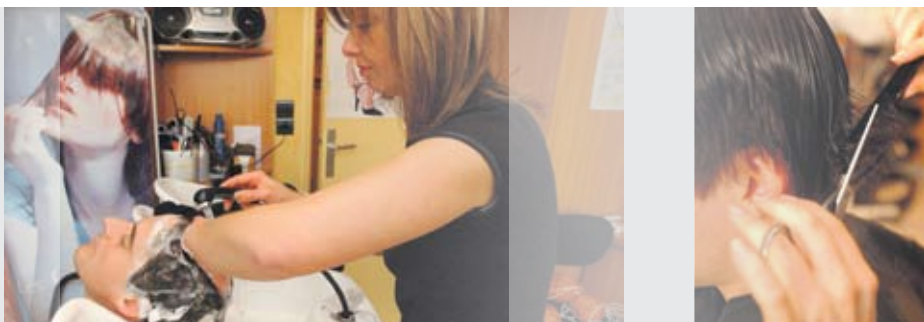
Inspiration og motivation til arbejdet kan også tilgodeses ved systematisk og vedholdende at oprette relevante praktiske fora til erfaringsudveksling eller

samarbejde mellem landets skoler, faglige udvalg, virksomheder og organisationer om internationalisering.

Specielt er der behov for løbende erfaringsudveksling mellem erhvervsskolerne, SoSu-skolerne og landbrugs-skolernes måder at organisere det internationale arbejde på og om læringsmetoder til brug for den fortsatte proces med at styrke den internationale dimension på skolerne.

Benchmarking – altså at måle egen standard i forhold til andres – er også et element i internationalisering af undervisningen. Eksempelvis er OECD aktiv på dette område. Gennem den internationale benchmarking sikrer man, at de kvalifikationer, som de danske elever opnår, er på et tilstrækkeligt højt internationalt niveau. Samtidig kan benchmarking udgøre et betydeligt bidrag til at forny de danske erhvervsuddannelser gennem indsamling og formidling af viden om, hvordan internationaliseringen af erhvervsuddannelserne udvikler sig i andre lande.

Der mangler et tydeligere billede af forskellighederne i den internationale orientering blandt de enkelte fag og brancher, herunder også forskellige motiver for at iværk-

sætte internationalisering. Motiverne karakteriseres ofte bredt som nye kompetencekrav affødt af øget samhandel og samarbejde med udlandet, men det kan være en for snæver tolkning.

I en global verden er der behov for, at den færdiguddannede kan bruge sin uddannelse uden for landets grænser. Et uddannelsesbevis eller svendebrev skal kunne forstås i udlandet.

Certificate Supplement er en fælles europæisk skabelon for et internationalt forståeligt tillæg til uddannelsesbeviser for de erhvervsrettede uddannelser. Skabelonen er udviklet i et samarbejde mellem EU-kommissionen og medlemslandene. I Danmark har elever i erhvervsuddannelserne i kraft af bekendtgørelse fra maj 2005 på anmodning kunne modtage et Certificate Supplement på fremmedsprog sammen med uddannelsesbeviset.

Sigtet med tillægget er at lette den internationale mobilitet og uddannelsernes gennemslagskraft ved at give færdiguddannede fyldestgørende dokumentation for den uddannelse, de har gennemgået, herunder oplysninger om indhold, omfang, niveau og erhvervs-mæssigt sigte.

Derimod forestår der fortsat et udviklingsarbejde med at tilføje uddannelsesbeviser og Certificate Supplements de fælles europæiske ECVET-point, der yderligere vil kunne øge de danske uddannelsers gennemslagskraft i forbindelse med adgang til uddannelse eller arbejde i udlandet.

Rådets forslag til det videre arbejde med at styrke dokumentation og videndeling om internationalisering af erhvervsuddannelserne:

1. Viden om internationalisering i andre lande

Der tages initiativ til:

- At der i større udstrækning gøres brug af benchmarking med andre europæiske landes internationalisering af erhvervsuddannelserne til brug for iværksættelse af nye initiativer i Danmark
- At der løbende hjemtages oplysninger om udenlandske praktikværter vurdering af de danske elevers faglige og personlige kompetencer som en bedømmelse af kvaliteten af de danske erhvervsuddannelser

> Viden og information

2. *Elever og lærlinges udlandsophold samt opnåede ECVET-point indføres i uddannelsesbeviser og svendebreve*

Der tages initiativ til:

- At eksamensbeviser og svendebreve påføres oplysninger om opnåede fælles europæiske ECVET-point samt oplysninger om udlandsophold under uddannelsen, når ECVET gennemføres i Danmark

3. *Dokumentation og statistik styrkes*

Der tages initiativ til:

- At der hvert år indhentes og formidles valide data om erhvervsuddannelsernes mobilitet og om skolerens internationale engagement
-

Erhvervsuddannelser med internationalt perspektiv

Rådet for Internationalisering af Uddannelsernes forslag til
at øge den internationale dimension i erhvervsuddannelserne

1. udgave

Maj 2009

Udgivet af

CIRIUS

Fiolstræde 44

1171 København K

Tlf 33 95 70 00

Fax 33 95 70 01

cirius@ciriusmail.dk

www.ciriusonline.dk

CIRIUS er en styrelse under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
med ansvar for internationalisering af uddannelser og læringsmiljøer

Grafisk produktion: Trio Design ApS

Fotos: colourbox.com

CIRIUS er en styrelse under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling
med ansvar for internationalisering af uddannelser og læringsmiljøer

www.ciriusonline.dk